

Ostronfisket

kunde blifwa en rik inkomstkälla för den fattigare fiskaren, som icke mäktar förskaffa sig hwarken större fartyg eller dyrare redskap, hwilket intetdera fordras för detta fiske. Men på det oeftertänksamma, för att icke säga oförnuftiga, sätt som det nu bedrifwes, skall det snart betydligt aftaga om icke helt och hållet upphöra och dessutom medföra ett ganska stort förderf för Sill- och Torskfisket, derigenom att bottnen i de mindre fjordarna, der fisken wanligen afsätter sin rom och ynglet tillwäxer, plöjes med ostronstafwen så att snart sagdt icke ett grässtrå, endast lera och gytta, derpå finnes, hwaruti ingen fisk afsätter rommen utan alltid afskyr en på dylikt sätt behandlad hafsbotten. Det har gått så långt att fiskare sjelfwa, som hafwa några fjordar eller wikar, der Sill fångas och Torsk dörges, med wåld drifwit Ostronfiskarena från de utanför liggande fjordarna. Hwarje rättänkande och förståndig fiskare hoppas likwål att detta ofog snart skall upphöra, genom bestämmelser af strandrättigheten, åtminstone i afseende på detta fiske, hwilka äro af högsta behofwet påkallade.

Ostran (*Ostrea edulis* Lin.) är ett till utseendet allmänt känt Blötdjur, och räknas ibland dessa till dem, hwars hufwudlösa kropp är innesluten inom twenne skal, af hwilka det platta utgör locket och det afkullrade det, i hwilket djuret ligger.

Ostrans storlek och färg är mycket föränderlig och beror af djurets ålder, ställets läge, wattnets och bottenens olika beskaffenhet der den tages. Den finnes i Nordsjön, den del af Atlantiska hafwet, som ligger denna närmast samt Medelhafwet. Omkring Brittanien och wid Frankrikes kuster, finnes betydliga ostronbankar. Wid Schleswigs westra kust, wid Jutlands nordliga udde nära Skagern, samt wid Norrska kusten upp till Trondhiem. Utåt hela Bohuslänska kusten förekommer hon talrikt, ehuru i mindre widsträckta bankar. Ymnigast finnes hon i norra delen och är wetherligen icke fångad sydligare än wid Särö, ehuru det är ganska troligt att hon äfwen skall finnas wid Halländska kusten.

Af Ostrans lefnadssätt är föga känt med wisshet, emedan hon wistas på ett djup, der hon icke, när som helst och med säkerhet, kan observeras. Hwad wi med wisshet weta, är att hon wistas på wissa trakter af hafsbotten, hwilka fått namn af Ostronbankar, icke derföre att der nödwändigt skall finnas en bank eller klippgrund, utan derföre att på de ställen der Ostran finnes, förekommer hon samlad. Helst wistas hon i strömdrag, och Ostronfiskaren påstår att hon der växer fortast. Der bottnen består af klippor eller stenar, fäster hon sig wid dem; men på sand och

lerbotten ligger hon lös. Likwäl fästa sig flere 2-5 tillsammans och utgöra således wissa klasar. Djupet på hwilket dessa bankar förekomma är mycket olika. Några ligga så högt att de wid ebb-tiden, synas i wattenbrynet; andra finnas på 20-30 famnars djup, och troligt är att de ligga ännu djupare, ehuru Bohuslänska Hummerfiskaren påstår att Ostran icke kan lefwa på djupare watten än omkring 10 famnar. Wid Bohuslänska kusten fiskas de allmännast på 3-9 famnars watten.

Ostran är tvåkönad och kan således fortplanta sig sielf, så att af en enda Ostran kan, med tiden, blifwa en hel bank. Man känner icke med wisshet, huru gammal ostran bör wara, för att kunna fortplanta sig; men man har antagit såsom säkert att hon wid 3 års ålder är aflingsför. Dess äggläggningstid inträffar i sommarmånaderna, från början af Maj till slutet af Augusti, under hwilken tid ostranfisket är förbudet i England och förbjuder sig här sjelf, emedan ostran under denna tid icke kan transporteras längre wäg utan att skämmas.

Att sluta af äggstockarnas storlek och äggens mängd, är dess fruktbarhet ganska stor. Dertill kan äfwen slutas af den otroliga myckenhet, som årligen uppfiskas, utan att någon betydlig minskning deraf följer. Den nyss satte ungen tillwärer fort och wisar, efter ett dygn, tydliga tecken till skal. Efter en tid af 3 dagar har den unga Ostran en twärlinea (bredd) af $\frac{1}{3}$ tum; efter 3 månader omkring $\frac{3}{4}$; efter 6 något öfwer 1 tum. Inom året är hon fullt två tum bred, och då hon är 4 år gammal, har hon uppnått sin fulla storlek. Det har äfwen blifwit iakttaget, att då Ostran öfwerstiger denna ålder, tilltager wäl skalet i tjocklek, men djuret blir deremot magert och förlorar sin rätta smak. Det är likwäl ganska troligt att hon växer olika fort på olika ställen, allt efter som hon der trifwes, och man torde komma rätta förhållandet närmast om man antager att ostran bör wara fullt 3 år gammal, innan hon blir tjenlig att använda till mat eller såsom handelswara. Ostran, som saknar yttre lemmar att kunna flytta sig med, och således beständigt blir qwarsittande på samma ställe der hon är född, kan icke erhålla annan föda, än hwad som i wattnet finnes upplöst af växter och döda djurs kroppar, samt sådana djur, som finnas i wattnet men äro osynlige för menniskoögat.

Utom menniskan har Ostran många fiender, bland hwilka **Sjöstjerman** (Korsmark) är den allmännaste och farligaste. Dessa omfatta Ostran med sina armar och utsuga djuret.

I en tid af mer än 2000 år, har Ostran warit nyttjad som födoämne för menniskan och ansedd som en läckerhet. Huruwida den äfwen är hälsosam, då den

förtäres i mängd, är ännu ofgjordt. Den skillnad som wanligen göres mellan Berg- och Ler-Ostron, att de förstnämde skola wara smakligare, är mindre tillförlitlig. Säkert är att de Ostron äro de bästa, hwilka äro fullt utwäxte och tagas på hösten eller under wintren.

Af hwad här ofwan är anfördt, bör fiskaren finna, att om han skall hafwa full nytta af ostronfisket, bör det skötas i cirkulation, d. w. s. att den bank eller trakt af hafwet, der fisket bedrifwes, indelas i 4 minst 3 skiften, af hwilka endast ett hwarje år beskattas och de öfriga hwila. Om denna regel iakttoges, skulle icke allenast Ostran tilltaga i mängd, utan äfwen i godhet, så att fiskaren säkert skulle winna i bättre wara och följaktligen högre pris, hwad han möjligen, de första åren förlorade i mängd. Men troligen blir detta aldrig iakttaget förr, än de trakter af hafwet, der Ostron finnas, skyddas genom ändamålsenliga författningar. Tildess detta sker, bör likwäl fiskarens uppmärksamhet sträcka sig derhän, att han söker förbättra de ostronbankar, som lida genom skadliga inflytanden. Om fiskaren, på den trakt han skrapar, märker att han wid skrapningen får mer tomma skal, korsmark och andra djur, än verkliga Ostron, finner han strax att denna trakt, i anseende till fisket, är i förfall, han bör då söka att upphjelpa den derigenom, att han bortrensar de skadedjur, som lagt sig på Ostronen, och utkastar på stället de Ostron han fångat. Om fiskaren finner detta för mödosamt och will utan möda förbättra sin ostronbank, är det säkraste och för honom lättaste sättet att låta den hwila 3 à 4 år.

Ostran låter lätt plantera sig, om endast några, hundrade lefwande Ostron utkastas på tjenligt ställe, skall man, inom få år, se dem förökade till en bank.

Ostran kan äfwen planteras i dammar. Det torde derföre wara på sitt ställe att anföra huru dessa böra anläggas, ty om de än, af den wanligen medellösa fiskaren, icke kunna åstadkommas till plantering i stort, kunna likwäl, för honom, mindre förwaringsställen blifwa af stor nytta, för att deruti förwara de ostron, han efter hand erhåller, i ändamål att få ett större antal samlade och på en gång försålde, eller om priset faller, att kunna förwara dem tildess de, med större winst, kunna afsättas. Jag will derför, efter en berömd författare¹, lemna en beskrifning i sammandrag öfwer dylika dammars anläggning. - Wid anläggningen af en ostrondamm bör iakttagas, 1:o att den anläggas så stor, att regnwatten icke allt för mycket uppspäder hafswattnet i dammen, 2:o att man kan, uti dem, ombyta watten, 3:o att läget är sådant att icke stormen sätter dammens watten i för stark rörelse, 4:o att wälja en passande botten

---

¹ De danske Osterebanker af Hendr. Krøyer p. 103.

och inrätta den så att dammen icke utsattes för dysamling och 5:o att kunna hindra köldens menliga inwerken. Ostrondammen bör derföre anläggas nära hafwet och antingen gräfwas eller sprängas. Formen, som bör wara en aflång fyrkant, kan wara likgiltig, endast sidorna äro sluttande och, om de bestå af lera eller sand, lika med botten beläggas med kullersten. Djupet behöfwer endast wara några fot. Högst nödigt är all dammen sättes i förening med hafwet, genom en graf, som wid dammens brädd tillstänges med en lucka, hwilken efter behag kan uppdragas och tillslutas, när man will ombyta watten i dammen. Då wattnet faller, uppdrages dammluckan och tillslås åter sedan wattnet stigit och fyllt dammen. Denna wattenömsning bör ske, så ofta tillfälle därtill yppar sig, och minst hwar 14:de dag. Här af följer att botten af grafwen, som förenar dammen med hafwet, bör ligga lika högt med hafsytans medelhöjd. Man bör noga tillse att icke sand eller dy inflyter i dammen, ty genom wattnets rörelse i densamma kan sanden intränga genom de öppnade ostronskalen och derigenom döda ostran. Dyn åter, sätter sig utanpå ostrans skal, gör det smutsigt och förderfwar djuret. När dammen på ofwan beskrefne sätt är inrättad, inlägges ostronen, hwarwid iakttages, att de läggas på sidorna af dammen och alltid med skalets runda sida nedwänd. Nödwändigt är ock att de nedläggas så djupt, att de icke lätt åtkommas af tjuftar. Så ofta dammen urtappas, bör den äfwen rengöras från sand och de ostron, som möjligen dödt.

Ostronfisket är det simplaste och minst kostsamma af alla fisken. Det werkställes olika efter årstiden och beskaffenheten af den botten, på hwilket det företages. Det tager wanligen sin början i medlet af September eller, som wore det rätta, i början af Oktober månad och fortsättes till April månads slut. Höst och wår, då hafwet är öppet, fiskas med **Skrapa** eller så kallad **Ulk** (N:o 49) om det företages på bergbotten och med så kallad **Bonn-Ulk** (N:o 48) om det bedrifwes på jemn botten. Fisket werkställes med en mindre båt och 2:ne man, som, under segling, då botten är jemn, och rodd, då den består af berg eller klippor, släpa Ulken efter båten uti en lina af 15 till 30 famnars längd. Då Jern-Ulk (här kallad **Engelsman**) begagnas, är linan endast 15 till 16 famnar. Efter hwar 10:de minut, högst hwar $\frac{1}{4}$ timme, uppdrages Ulken, ostronen urpläckas och den mängd smärre ostron, som äro mindre än en kopparskilling, sjödjur och gyttja utkastat². Wida mer indrägtigt skulle detta fiske blifwa om det, som i andra länder sker, företoges med så stora båtar, att 3 à 4

---

² Detta är i andra länder förbjudet, ty då de djur, som med Ulken uppfiskas, till större delen äro skadliga för ostran, borde de söndertrampas innan de utkastades.

Skrapor kunde dragas på en gång och skrapningen företagas på djupare watten än nu, i denna Skärgård, sker. Med de här brukliga farkoster, och derefter lämpad redskap, kan icke skrapas på djupare än högst 10 famnars watten. I hårdt wäder kan ingen skrapning företagas, emedan båtens eller fartygets ryckningar lyfter skrapan från botten; likaså om vinden blåser mot strömmen, i hwilket fall denna sistnämde upplyfter skrapan. Ofta händer att Ostran fäster sig på berg, under framskjutande klyftor, der den icke kan åtkommas med Ulken. I sådant fall nyttjas dertill Tång (N:o 51) med hwilken hon brytes från berget, sedan man först, med Wattenkikaren, upptäckt stället der hon fästat sig. Detta instrument nyttjas i synnerhet då lugnt wäder inträffar. Under wintren, då fjordarna äro tillfrusna, så att hwarken Ulk eller Tång kan begagnas, nyttjas en så kallad **Skaf** (N:o 50). När dermed skall fiskas, wäcker en wak på isen öfwer den bergklippa, der fiskaren wet att ostronen fästat sig. Han nedförer då Skafwen genom waken till botten, lägger skaftet mot axeln, fattar det med båda händer och drager Stafwen upp och ned mot berget tildess han känner att den lösskrapat något eller några ostron, hwarefter stafwen uppdrages och fångsten tömmes ur den nedanför Stafwen hängande kassen. Detta skulle wara ett föga lönande arbete, emedan ett särdeles stort antal ostron härigenom icke kan erhållas, om icke ostran, denna tiden, wore i högt pris och af utmärkt godhet.